

**МОНГОЛ УЛС
БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГА**

310 дугаар байр, Лувсанданжанцангийн
өргөн чөлөө 3, Номгон 1 дүгээр баг,
Баянхонгор сум, Баянхонгор аймаг, 64101
Утас:(976) 70443206,

Цахим шуудан: munkhsaikhan@bayankhongor.gov.mn

Цахим хаяг: www.bayankhongor.gov.mn

8023.05.18 № 19/410

танай _____ -ны № _____ -т

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА
Д.АМАРБАЯСГАЛАН ТАНАА**

Тус аймгийн 2022 оны “Хүний эрхийн төлөв
байдал”-ын тайланг хүргүүлэв.

Хавсралт: 16: хуудастай.

ДАРГА

Д.МӨНХСАЙХАН

642360336

БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТӨЛӨВ
БАЙДЛЫН 2022 ОНЫ ТАЙЛАН

2023 оны 05 дугаар сарын 13

Номгон

Нэгдүгээр бүлэг. Хүний эрхийг хангах механизм

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван нэгдүгээр зүйлийн 11.1-д “Эх орныхоо тусгаар тогтнолыг батлан хамгаалж үндэсний аюулгүй байдал, нийгмийн дэг журмыг хангах нь төрийн үүрэг” гэсэн заалтын хүрээнд:

Хүний эрхийг хамгаалах, ханган чиглэлээр төрөөс баримталж буй бодлого шийдвэрийн хэрэгжилтийг ханган аймгийн хэмжээнд гарч буй нийтлэг зөрчлийн судалгаанд үндэслэн дунд хугацааны бодлогын баримт бичгүүд болон дэд хөтөлбөрүүдийг боловсруулан орон нутгийн хэмжээнд хэрэгжүүлэн ажиллалаа.

- Архидан согтуурах гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийг дэмжих гал түймэр, үер усны аюулаас урьдчилан сэргийлэх байгаль орчны бохирдол хог хаягдлыг багасгах түүнд хяналт тавих үйл ажиллагааг үр дүнтэй зохион байгуулж, нийт иргэдэд соён гэгээрүүлэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх, хүн амын эрүүл мэнд, аж амьдрал, нийгэмд гарах сөрөг үр дагаврыг багасгахад олон нийтийн оролцоог дэмжин иргэдийн амар тайван аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор **“Амар тайван амьдрал”** дэд хөтөлбөрийг 2018-2022 хэрэгжүүлснээр гэмт хэрэг 101 нэгжээр буурч хэргийн илрүүлэлт 57.7 буюу 4.3 пунктээр өссөн байна.

- Архины зохистой хэрэглээг бий болгох үйлсийг хэрэгжүүлэх зорилгоор **“Зөв амьдрал”** дэд хөтөлбөрийг 2021, 2022 онуудад хэрэгжүүлэн нийт 520,000,000 төгрөгийн төсөв зарцуулан “Жаргалтай амьдрал төв”-ийг байгуулсан.

Тус төв нь архинд донтох эмгэгийн тусламж үйлчилгээг явуулахдаа хэвтэн эмчлүүлж буй иргэдээс төлбөр хураамж авахгүйгээр 28 хоногийн хугацаанд 7 удаагийн ганцаарчилсан сэтгэл зүйн зөвлөгөө, 14 удаагийн бүлгийн зөвлөгөө, 168 цагийн сургалт, хөдөлмөр, нөхөн сэргээх эмчилгээнд 62 цагийг зарцуулан жилд дунджаар 120 иргэнийг эмчлэх зорилт тавьж ажилласан бөгөөд архинд донтох өвчтэй 424 иргэн хэвтэн эмчлүүлснээс 277 иргэн буюу 65% нь эдгэрэлтэй байна. Согтуугаар үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 122 бүртгэгдэж 49 нэгжээр буурсан.

- Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийг тодорхойлж тэдгээр өрхүүдийн гишүүдийн эрэлт хэрэгцээ, шаардлага санал

санаачилга боломжид тулгуурлан боловсрол, эрүүл мэнд, сэтгэл зүй, нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөр эрхлэлт санхүүгийн үйлчилгээг багцлан хүргэх зорилгоор **“Зорилтот өрхийн болон Өрх толгойлсон эцэг, эхийн нийгмийн баталгааг хангах”** дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлж 2018-2022 онд орон нутгийн төсөв болон Дэлхийн зөн олон улсын байгууллагын хандив тусламжаар 246,404.413 төгрөг зарцуулж нийт 297 ажил арга хэмжээнд 4131 иргэнийг хамруулан 164 өрхийн хөгжлийн түвшин суурь түвшингээс 20,2 %-аар өссөн.

-Аймгийн хэмжээний ажилгүйдэл ядуурлыг бууруулах, хөдөлмөрлөх таатай орчин нөхцөл бий болгох тэгш боломжийг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор **“Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих”** дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж 1169 ажлын байрыг бий болгосон нь өмнөх оны суурь түвшинтэй харьцуулахад 78,8 функцээр өссөн.

-Улсын төсвөөс 100,0 сая төгрөгийн санхүүжилтээр аймгийн аялал жуулчлалын нөөц газар болох Их Богдын Байгалийн цогцолборт газрын Төрийн тахилгат Их Богд уулын Цонж хайрхныг түшиглэн аялал жуулчлалын отоглох цэг байгуулснаар тухайн жил 46228 дотоодын аялагч, 1271 гадаадын аялагч хүрэлцэн ирсэн нь өмнө оны мөн үетэй харьцуулахад 3 дахин өссөн бол орон нутгийн аж ахуйн нэгжүүдэд жуулчдаас 1.862.082.752 төгрөгийн орлого орж өмнөх оноос 19 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

-Залуучуудын хувь хүний хөгжлийг дэмжих, эерэг хандлага, зан үйлийг төлөвшүүлэх, залуу гэр бүлийг дэмжих зорилтын хүрээнд **“Залуучуудын хөгжлийг дэмжих”** дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж хувь хүний эерэг хандлага, зан үйлийг төлөвшүүлэх, залуу гэр бүлийг дэмжих, боловсролын чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, мэдлэг, хандлага, зан үйлийг төлөвшүүлж, тэдэнд ээлтэй эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, аюулгүй амьдрах, хөгжих, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх орчныг нэмэгдүүлэх зорилгоор 5 зорилтын хүрээнд арга хэмжээ зохион байгуулж өсвөр үе, залуучуудын 68,3 %-д хүрч ажиллав.

-Хүүхдийн эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах, сурч боловсрох хөгжих, хамгаалуулах, хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлж ээлтэй орчин бүрдүүлэх зорилгоор **“Хүүхдэд ээлтэй орон нутаг”** дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлж төрийн 190 байгууллага “Хүүхэд хамгааллын жишиг бодлогын баримт бичиг”-тэй болж, “Хүүхдээ сонсох өдөр”-ийг сар бүрийн эхний 7 хоногийн “Пүрэв” гарагт зохион байгуулж, тэдний тулгамдаж буй асуудал, санал хүсэлтийг шийдвэрлэж хэвшсэн.

- Иргэн бүрийн нас биеийн онцлогт тохирсон эрүүл мэндийн зөв дадал хэвшил, хандлага төлөвшүүлэх зорилгоор **“Баянхонгорчууд бидний эрүүл**

мэндийн боловсрол” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эрүүл амьдрал, зөв зан үйл нөлөөллийн арга хэмжээг 6 зорилтын хүрээнд 45 ажил, арга хэмжээ тусгаж, 95 хувьтай хэрэгжүүлсэн. Хөтөлбөрийн хүрээнд 28 төрлийн сургалтыг зохион байгуулж 52166 сурагч, эцэг эх, иргэнийг хамруулж, оролцогчдын мэдлэгийн түвшин дунджаар 52.8 хувиар өссөн.

-Аймгийн Хууль зүйн туслалцааны төвөөс 61 хүнд холбогдох 58 хэрэгт өмгөөллийн үйлчилгээ үзүүлснээс эцэслэн шийдвэрлүүлсэн 35 хэргийн 38 хүнд холбогдох хэрэг шийдвэрлэгдсэн. Хууль зүйн анхан шатны зөвлөгөөг 111 эрэгтэй, 136 эмэгтэй нийт 247 хүнд үнэ төлбөргүй үйлчилгээ үзүүлсэн байна.

Сайн туршлага: Монгол Улсын алсын хараа 2020-2050, Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, Аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Баянхонгор аймгийг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлтэй уялдуулан дараах ажлуудыг хэрэгжүүлэн ажилласан.

1.“Хамтдаа шийдье” төслийг Нэгдсэн үндэсний байгууллагын Хүүхдийн сантай хамтран

-Өрх бүрд хууль, дүрэм, хэрэгцээт мэдээ мэдээллээс бүрдсэн өврийн богц бэлтгэн хүргэх

-Хүүхдийн эрхийн тухай хууль, Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль, Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хуулийн мэдээллийг хүргэх

-Хүмүүжлийн эерэг аргын сургалтыг эцэг эх бүрд хүргэх

-Хүүхдийн насны онцлог, хүүхдийн хөдөлмөрийн талаарх ойлголт мэдээлэл өгөх

-Архи, тамхи, хорт зуршлын талаарх мэдээллийг хүргэх

-Эцэг эхийн үүрэг оролцоог нэмэгдүүлэх

-Нийт өрхийн 30-аас доошгүй хувьд хүрч ажиллах гэсэн 7 зорилт дэвшүүлэн ажилласнаар дараах үр дүнд хүрсэн.

1.1.Сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдах насны 116 хүүхдийн эцэг эх, асран хамгаалагчдад хүүхдийн хөгжлийн талаар зөвлөгөө өгч, сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагуудад хяналт тавьж ажиллах, хувилбарт үйлчилгээнд хамруулах талаар зөвлөгөө өгсөн. Үүний үр дүнд 14 сум зуны улиралд гэр цэцэрлэг ажиллуулан эдгээр хүүхдүүдийг 100%-ийн ирцтэйгээр хамруулж ажилласан.

1.2.Гэр бүлийн хүчирхийллийн кейс илрүүлэн хохирогч 9 эмэгтэйд ганцаарчилсан зөвлөгөө өгч, хамтарсан багт холбон зуучилсан.

1.3.Хүүхдийн мөнгөө захиран зарцуулж чадахгүй байгаа 2 иргэнийг холбон зуучилж, 9 айлын хүүхдийн мөнгөний асуудлыг шийдвэрлэсэн.

1.4.Архины хамааралтай 26 иргэнийг “Жаргалтай амьдрал” төвд холбон зуучилсан.

1.5.Өсөлт, хөгжлийн хоцрогдолтой 4 хүүхдийг сумын Эрүүл мэндийн төвд холбон зуучилж зөв хооллолт, эрүүл мэндийн талаар зөвлөгөө өгч байнгын хяналтад авч кейс нээж ажилласан.

2.Аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн 2021 оны 114 дүгээр тогтоолоор “Зөв амьдрал” дэд хөтөлбөрийг батлуулж, архинд донтох эмгэгийн тусламж үйлчилгээг явуулахдаа хэвтэн эмчлүүлсэн нийт иргэдээс төлбөр хураамж авахгүйгээр эмчлэх “Жаргалтай амьдрал” төвийг байгуулж, санхүүжилтийг жил бүр орон нутгийн төсвөөс шийдвэрлэж ажилласан бөгөөд сүүлийн 3 жилд 700.0 гаруй сая төгрөг зарцуулж 3 жилийн хугацаанд 510 иргэнд үйлчилгээ үзүүлж, үйлчлүүлэгчдийн 74% нь эдгэрэлтэй эерэг үр дүн гарсан. Аймгийн хэмжээний Согтуугаар үйлдэгдсэн гэмт хэрэг 122 бүртгэгдэж 49 нэгжээр буурсан.

3.Жендерийн мэдрэмжтэй байдлыг төлөвшүүлэх чиглэлээр ажил арга хэмжээг аймгийн хэмжээнд сүүлийн 3 жил тасралтгүй зохион байгуулсан. Эцэг эх, асран хамгаалагчдад бага насны хүүхдийг хүчирхийллээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх мэдлэг олгох тогтолцоог хөгжүүлэх зорилгоор сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагыг түшиглэсэн салбар дундын хамтын ажиллагааны сургалтын баг бүрдэж сургалтын хөтөлбөрт жендер, хүний эрхийн чиглэлийн агуулга оруулсан. Сургуулийн өмнөх насны буюу 4-5 настай хүүхэд тэдний эцэг эх, багш нийт 1010 хүний мэдлэг, хандлагыг дээшлүүлэх сургалт, нөлөөллийн арга хэмжээг шат дараатай зохион байгуулсан.

Хоёрдугаар бүлэг. Хүний эрхийг хангасан үйл ажиллагаа

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арваннэгдүгээр зүйлд заасан хүний эрх эрх чөлөө, аюулгүй орчинд амьдрах, сурч боловсрох, эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ авах эрхийг хангах хүрээнд:

1.Хүүхдийн эрхийг хангах, хамгаалах чиглэлээр хийж хэрэгжүүлсэн ажил, арга хэмжээ:

1.1. Эрсдэлт нөхцөлд байгаа, хараа хяналт дутмаг 716 хүүхдийн судалгааг гаргаж мэдээллийн сан бүрдүүлсэн. Эрсдэлт нөхцөлд амьдардаг хүүхэд, гэр бүлд чиглэсэн арга хэмжээг 3203 хүнийг хамруулан зохион байгуулсан. Судалгаанд хамрагдсан хүүхдийн 85 хувьд хүүхэд хамгааллын зардлаас дулаан хувцас, гутал, түлш, формын тусламжид хамруулсан

1.2.Хүүхдийн тусламжийн 108 утсанд 135 хяналтын дуудлага бүртгэгдсэн бөгөөд 62 дуудлагыг шийдвэрлэн холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажилласан.

1.3.Хүүхдийн эрхийн зөрчлийн 8 гомдол мэдээлэл ирснийг дүн шинжилгээ хийн хэрэг бүртгэлтийн ажиллагаа явуулж, Зөрчлийн тухай хуулийн 6.20-д зааснаар 4 иргэнд торгох хариуцлага тооцож, 3 хэргийг татгалзаж шийдвэрлэсэн.

1.4.Тэжээн тэтгүүлэгчийн эрх, ашиг сонирхол хохирсноос үүдэлтэй хүүхдийн мөнгө авах асуудлаар 42 иргэнээс өргөдөл, 8 сумын хамтарсан багаас 67 кейс ирснийг шийдвэрлэн ажилласан. Шийдвэрлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 90.0 хувиар өссөн эерэг үзүүлэлтэй байна.

1.5.Хүүхдийг эрүүл аюулгүй орчинд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор:

-Оготнотой булгийн спорт цогцолборыг 1,1 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр байгуулсан бөгөөд тус цогцолборт Сагсан бөмбөгийн талбай, Волейболын талбай, Хүүхдийн тоглоомын талбай, явган зам, задгай талбай, Крикетийн талбай, 1,2 км дугуйн зам, 198 м урттай гэрэлт гудамж, ариун цэврийн байгууламж зэргийг цогцоор нь шийдэж залуу гэр бүл, хүүхэд залуучуудын чөлөөт цагаа зөв үр дүнтэй өнгөрүүлэх орчин нөхцөлөөр хангасан.

Бүх нийтийг спортоор хичээллүүлэх орчин нөхцөлийн бүрдүүлэх зорилгоор Төв цэнгэлдэх хүрээлэнд 148.2 сая төгрөгөөр Хөнгөн атлетикийн талбайтай бий болгож энэ төрлийн спортоор хичээллэх орчин нөхцөл бүрдсэн. Мөн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 9 тэрбум төгрөгийн санхүүжилттэй усан бассейн спортын цогцолборыг ашиглалтанд оруулсан бөгөөд Баянхонгор хотын хэмжээнд 26 спорт заалыг байнгын ашиглалтай болгож бүх нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлэх, “Эрүүл монгол хүн ” үндэсний хөдөлгөөнд нэгдсэн томоохон ажил арга хэмжээ болсон.

-Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангаас 1,324,0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар “Номундалай цогцолбор” сургуулийн гадна тохижилт болон хүүхдийн тоглоомын талбай байгуулах ажлыг эхлүүлсэн.

1.6.Баянхонгор сумд 960 хүүхдийн суудалтай 5 дугаар сургуулийн барилгыг ашилалтанд оруулснаар сурагчид таатай нөхцөлд сурч боловсрох боломжоор хангагдсан.

2.Хүүхэд, өсвөр үе, эцэг эх, асран хамгаалагч, иргэд, олон нийтэд хүний эрхийн чиглэлээр мэдээлэл хүргэх, хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл, гэмт хэрэг, зөрчлийн хор уршгийг таниулах, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр:

2.1.Хүүхэд хамгааллын бодлогын хэрэгжилтийг хангаж ажиллах талаар 32 ерөнхий боловсролын сургууль, 43 цэцэрлэгт зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлж 2 удаагийн сургалтыг 1500 гаруй эцэг эхчүүдэд зохион байгуулсан.

2.2.Аймгийн ИТХ-ын төлөөлөгчдийн санаачилгаар “Сэтгэл зүйн анхан шатны зөвлөгөө өгөх өрөө”-г Баянхонгор сумын 2, 3, 9 дүгээр багуудад шинээр байгуулж 318 иргэнд үйлчилсэн байна.

2.3.МУ-ын Засгийн газрын 2019 оны Хурдан морины уралдааны талаар авах зарим арга хэмжээний тухай 57 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг ханган ажиллаж унаач хүүхдийн аюулгүй байдалд урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 36 уралдаанд хяналт шалгалтыг хийж давхардсан тоогоор 1063 унаач хүүхэд уралдахад зөвлөмж чиглэл өгч ажилласан.

3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах чиглэлээр:

3.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн анхдугаар зөвлөгөөнийг зохион байгуулж 180 иргэдийн тулгамдаж буй асуудлыг хэлэлцэн дараах ажил арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн.

“Хүмүүнлэгийн орд”-ны үйл ажиллагааны зардалд Орон нутгийн төсвөөс 110.0 сая төгрөг, засвар үйлчилгээ хийж, ажлын байр бий болгоход 19.0 сая төгрөг, нийт 129.0 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлж хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд уулзалдах, орон нутгийн бодлого шийдвэртэй танилцах, санал хүсэлтээ нэгтгэх, тусламж үйлчилгээг нэг дороос авах нөхцөл боломжийг бүрдүүлсэн.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн эргэн төлөгдөх санхүүгийн дэмжлэгт 20 иргэн хамруулж 65,000,000 төгрөг, ажлын байраар хангасан 5 ажил олгогчид 25,200,000 төгрөгийн урамшууллыг олгосноор хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөдөлмөр эрхэлж орлого олох боломжийг бүрдүүлж ажлын байрыг нэмэгдүүлэх боломжоор хангасан.

3.2.“Баянхонгор үйлдвэржилт хөгжлийн корпораци”-д төсөл ирүүлсэн 40 иргэнд ганцаарчилсан болон бүлгийн хэлбэрээр төсөл бичихэд анхаарах асуудал, гарц шийдэл, арга хэмжээний талаарх сургалт зохион байгуулж 1.600.000 мянган төгрөгийг зарцуулсан.

3.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчилгээ үзүүлэх зорилгоор “Дохионы хэл” сургалтыг 60 багш мэргэжилтэнд зохион байгуулсан.

3.4.Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах комисс 2022 онд 33 удаа хуралдаж, 2645 даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хугацаа тогтоолт, сунгалт, цуцлалтыг шийдвэрлэсэн.

4.Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах чиглэлээр:

4.1.Иргэд, олон нийтэд хувийн ариун цэврийг сахиж, хариуцлагатай байх, бусдын эрхийг хүндэтгэх талаарх мэдээлэл, сурталчилгааг идэвхжүүлэх, цахим орчин, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан зөвлөгөө, зөвлөмжийг хүргэх, сэрэмжлүүлэг мэдээллээр хангах зорилгоор **“Аюулгүй бай-Эрүүл бай”** унаж бэртэхээс сэргийлэх аян сургалт нөлөөллийн арга хэмжээ зохион байгуулж 14 сумын 6800 гаруй иргэд оролцсон. Сургалтын үед хийсэн судалгаанаас үзэхэд нийт оролцогчдын сургалтын өмнөх мэдлэг ойлголт 50.8 хувьтай, сургалтын дараах мэдлэг ойлголт 85.9 хувьтай буюу 35.1 хувиар нэмэгдсэн.

4.2.Зорилтот бүлгийн 15-64 насны иргэдийн дунд урьдчилан сэргийлэх үзлэг шинжилгээнд 2973 иргэнийг хамруулж, нийт 326 өвчлөл шинээр илрүүлж хавьтлын хамт нийтдээ 525 иргэнийг эмчилгээнд хамруулан зөвлөгөө өгсөн.

4.3.Иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг түргэн шуурхай авах боломжийг бүрдүүлэх зорилгоор 5.5 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг шийдвэрлэж шаардлагатай тоног төхөөрөмжийг авч 8 төрлийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт 70379 иргэн буюу нийт хүн амын 78.2 хувийг хамруулсан.

5.Эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх чиглэлээр:

5.1.Аймгийн хэмжээнд 20.2 га газрыг гэр бүлийн хэрэгцээний зориулалтаар 297 иргэнд нэг удаа үнэ төлбөргүйгээр өмчлүүлсэн.

5.2.Аймгийн баруун урд зүгт 320 га талбайд “Шинэ суурьшлын бүс”-ийг байгуулж 2126 өрхийн 7441 хүн ам суурьшуулахаар дэд бүтэцийг шийдвэрлэн “Цэвэр хот” төслийн хүрээнд 1.0 тэрбум төгрөгөөр цэвэр усны 5,4км шугам, хоногт 500м³-ийн хүчин чадалтай усан сан, бохир усны 1км шугам ажлыг хийж гүйцэтгэн ашиглалтад оруулсан.

Мөн уурын зуухны барилгыг барьж 640 хүүхдийн суудалтай сургуулийн барилга, 14 ортой эмнэлгийн барилгыг цэвэр бохир ус, халаалтанд холбосноор эрүүл аюулгүй, цэвэр агаарт сурч боловсрох, ажил хөдөлмөр эрхлэх, төрийн үйлчилгээг авах нөхцөл боломжийг бүрдүүлсэн.

5.3."Тэр бум мод" үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэж Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр 235,0 сая төгрөгийн санхүүжилтээр "Жишиг мод" үржүүлгийн газар 5 га, Эрдэнэцогт суманд шинэс үржүүлэх зорилгоор 5 га, нийт 10 га газарт мод үржүүлгийн газар байгуулсан.

5.4.Бүгд найрамдах Солонгос улсын Экзим банкны хөрөнгө оруулалтаар 35MB-тын хүчин чадалтай дулааны станцын ажлыг "Бюксан инженеринг" ХХК-аар хийлгэхээр 2022 оны 08 дугаар сард гэрээ байгуулж тус ажлыг эхлүүлэн байнгын ашиглалтад оруулахаар ажиллаж байна. Дулааны цахилгаан станц ашиглалтад орсноор гэр хорооллын айл өрхүүд дэд бүтцэд холбогдож агаарын бохирдол буурч иргэдийн эрүүл аюулгүй орчин амьдрах нөхцөл бүрдэнэ.

6.Нийгмийн даатгал, тэтгэвэр, тэтгэмж, халамжийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэх чиглэлээр:

6.1.Нийгмийн даатгалын салбарын хэмжээнд 2022 оныг "Эрх зүй, мэдээлэл технологийн шинэчлэл-80 жил" болгон зарласантай холбогдуулан 5 зорилт, 46 арга хэмжээг төлөвлөн үр дүнд хүрч ажилласан.

Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэвэр, тэтгэмжийн тухай хуулийн дагуу Тэтгэмжийн даатгалын сангаас 2378 даатгуулагчдад 2.281.0 сая төгрөгийн тэтгэмж олгосон. Үүнээс:

- 82.0 сая төгрөг буюу 3,4%-ийг 618 даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсаны тэтгэмжийн зардалд
- 829.2 сая төгрөг буюу 81,7%-ийг 1390 даатгуулагчийн жирэмсэн амаржсаны тэтгэмжийн зардалд
- 370.0 сая төгрөг буюу 14,9%-ийг 370 даатгуулагчийн оршуулгын тэтгэмжийн зардалд олгосон.

Тэтгэврийн даатгалын сангаас 74413.6 сая төгрөгийг 13883 тэтгэвэр авагчид олгосон байна. Үүнээс:

- ✓ 61.934.3 сая төгрөг буюу 76.5%-ийг 10726 өндөр насны тэтгэвэр авагчид
- ✓ 8.400.3 сая төгрөг буюу 11%-ийг 2405 тахир дутуугийн тэтгэвэр авагчид
- ✓ 2.711.1 сая төгрөг буюу 3.6%-ийг 610 тэжээгчээ алдсан тэтгэвэр авагчид
- ✓ 1367.9 сая төгрөг буюу 2,2%-ийг 142 цэргийн тэтгэвэр авагчдад олгосон үзүүлэлттэй байна.

6.2.Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн дагуу халамжийн үйлчилгээг дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай Хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд хамрагдах хүсэлт гаргасан 19 өрхийн 86 гишүүний хүсэлтийг хуулийн хүрээнд

шийдвэрлэн Хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд хамруулан өрхийн амьжиргаанд дэмжлэг үзүүлсэн.

6.3.Халамжаас хөдөлмөрт зорилтыг хэрэгжүүлэн Хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд хамрагддаг ажилгүй, өрхийн орлогогүй залуучуудыг Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээнд хамруулах ажил арга хэмжээг зохион байгуулж түр ажлын байранд 287, байнгын ажлын байранд нийт 305 иргэнийг ажлын байранд хамруулан өрхийн орлогыг нэмэгдүүлсэн.

6.4.Ахмад настны тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж Зөвлөгөө өгөх, явуулын, өдрийн гэсэн 3 төрлийн үйлчилгээнд нийт 355 ахмад хамрагдаж 31,8 сая төгрөгийг зарцуулан төрийн үйлчилгээг хүргэсэн.

Аймгийн хэмжээнд Ахмад настны асрамж үйлчилгээний нэг төв ажиллаж 10 ахмад настанд асрах сувилах үйлчилгээг хүргэсэн.

7.Иргэдийг гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх нэгдсэн арга хэмжээ:

Гэр хорооллын айл өрхүүдийн галын аюулгүй гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх заавар зөвлөмжийг өгч, 7660 өрх хамрагдаж, 2385 зөрчлийг илрүүлэн,газар дээр нь 1593 зөрчлийг арилгуулан ажилласны үр дүнд гал түймрийн мэдээ өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 50 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

8.Аймгийн хэмжээний 2022 оны гэмт хэрэг зөрчлийн чиглэлээр:

Аймгийн хэмжээнд 439 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 11 нэгжээр буюу 18.4 хувиар өссөн.

Энэ хугацаанд хэрэг бүртгэлтийн 254 хэрэг бүртгэгдсэнээс 131 хэргийн холбогдогчийг яллагдагчаар татаж ял сонгосон.

Нийт гэмт хэргийн илрүүлэлт 51.6 хувьтай байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 5.1 пунктээр буурсан байна. Иргэн, хуулийн этгээдээс гэмт хэрэг, зөрчлийн шинжтэй 5263 дуудлага, мэдээлэл хүлээн авч хуульд заасан журмын дагуу шалгаж шийдвэрлэсэн нь өмнөх оны мөн үеийнхээс 747 буюу 16.5 хувиар өссөн.

Үүнээс 1273 буюу 24.1 хувь нь гэмт хэргийн шинжтэй, 3990 буюу 75.8 хувь нь зөрчлийн шинжтэй гомдол эзэлж байна.

9.Хүний эрхийг хуулийн хүрээнд хязгаарласан нөхцөл байдлын талаар:

Тухай онд нийт 356 хэрэгт мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж, 262 холбогдогчтой 234 хэргийг шүүхэд шилжүүлж, 4 хэргийг хаах, 95 хэргийг нэгтгэж, 14 хэргийг харьяаллын дагуу шилжүүлэх саналтай прокурорын хяналтад шилжүүлж шийдвэрлэсэн.

Мөрдөн шалгах ажиллагааны явцад 16 яллагдагчид цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авснаас 7 сэжигтэнг хойшлуулшгүй тохиолдолд шөнийн цагаар шүүхийн зөвшөөрөлгүй баривчилсан.

Сэжигтнийг баривчилсан тохиолдол бүрд Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31.6 дугаар зүйлд заасан үндэслэл, журмын дагуу Монгол Улсын Ерөнхий прокурорын 2020 оны 07 дугаар сарын 17-ны өдрийн А/67 дугаартай тушаалаар баталсан “Хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах ажиллагаанд тавих прокурорын хяналтын ажлын аргачилсан заавар”, “Мөрдөн шалгах ажиллагааны эрх зүйн хэлбэрийн жагсаалт загвар”-ын дагуу сэжигтний бие, хувцас, эд зүйлд үзлэг хийж, хориглосон эд зүйлийг хураан авч тэмдэглэлд тусган Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газрын цагдан хорих байранд шилжүүлсэн.

Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31.8 дугаар зүйлд заасны дагуу оролцогчийг өмгөөлөгч, гэр бүлийн гишүүдтэй холбогдох боломжийг олгож, шаардлагатай тохиолдолд мөрдөгчөөс өмгөөлөгч, гэр бүлийн гишүүдэд харилцаа, холбооны хэрэгслээр мэдэгдэж, тэмдэглэл үйлдсэн.

Гуравдугаар бүлэг. Тулгамдаж буй хүний эрхийн зөрчил

3.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй /сонсголгүй, хэлгүй/ албан ёсны дохионы хэл мэдэхгүй иргэн гэмт хэрэг, зөрчилд өртөж, хохирсон тохиолдолд дохионы хэлний хэлмэрч оролцуулахад хүндрэлтэй, гэр бүлийн гишүүдийн зүгээс болсон явдлыг бүрэн хэлмэрчилж чадахгүй тохиолдолд тухайн иргэдийн эрх зөрчигдөх нөхцөл бий болдог.

3.2.Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 31.4 дүгээр зүйлд сэжигтэн баривчлах хугацаа Шүүхийн зөвшөөрлөөр 48 цагаас хэтэрч болохгүй гэсэн хуулийн зохицуулалт нь амралтын өдрүүдэд Шүүхийн байгууллага ажиллахгүй шалтгаанаар хойшлуулшгүйгээр баривчлагдсан сэжигтнийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас суллах, мөрдөгч өөрөө хүнээ хариуцаж харах нь хүний эрхийг зөрчих эрсдэл гарч болзошгүй байна.

Дөрөвдүгээр бүлэг. Санал дүгнэлт

4.1. Өсвөр насны хүүхдүүд гэмт хэргийн хохирогч, холбогдогч болох тоо жил бүр өсч байгаа нь хууль, эрх зүйн мэдлэг дутмаг байгаагаас үүдэлтэй тул Ерөнхий боловсролын сургалтын программд хууль, эрх зүйн хичээлийг тогтмол оруулах талаар бодлогын арга хэмжээ авч ажиллах.

4.2. Улсын хэмжээнд өсвөр насны хүүхдүүдийн дунд амиа хорлох гэмт хэрэг өсөж байгаа нь хүүхдүүдийн сэтгэл зүй тогтворгүй, өөрт тулгамдсан асуудлыг

шийдвэрлэж чадахгүй амиа хорлох нь асуудлыг шийдэх мэтээр бодож тухайн үйлдлийг хийж байна.

Иймд улсын хэмжээнд Ерөнхий боловсролын сургуулиудад мэргэжлийн сэтгэл зүйчийг орон тоогоор ажиллуулах асуудлыг шийдвэрлэх.

4.3. Насанд хүрээгүй хүүхдэд ял ногдуулж, хорих ангид шилжүүлэх нь хүүхдийн цаашдын төлөвшил, найз нөхдийн хүрээлэл бүрдүүлэхэд сөргөөр нөлөөлөх магадлалтай учир ял ногдуулж хорих ангид шилжүүлэхээс татгалзах бодлого барих.

4.4.Хүний эрх, Жендер , Гэр бүлийн талаарх сургалт мэдээллийг иргэд, төрийн албан хаагчид, эрх бүхий албан тушаалтнуудад хүний эрх зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэх, нөлөөллийн арга хэмжээг үе шаттайгаар зохион байгуулж, манлайллыг нэмэгдүүлэх, орон нутагт төсөв батлах.

4.5. Хүний эрх зөрчигдсөн асуудлаар санал, өргөдөл гомдол, мэдээлэл өгөх утас цахим сайтуудыг олон нийтэд сурталчлан таниулах, санал хүсэлт гомдол мэдээлэл өгөх боломжоор хангаж, мэдээлэл өгч буй иргэнийг хамгаалах.

4.6.Электрон тамхины хэрэглээг бууруулах чиглэлээр төрөөс бодлого баримталж иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах.

4.7.Мотоциклийн осол гэмтэл жил ирэх тусам нэмэгдэж байгаа тул, чанарын стандарт, гаалийн хяналтыг нэмэгдүүлэх, энэ төрлийн осол гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого барих

4.8.Эм, эрүүл мэндийн бүтээгдэхүүний талаарх зар сурталчилгааны үнэн бодит байдалд хяналт тавих бодлого барих

4.9.Хүнсний аюулгүй байдлын талаар бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх. Хориотой хүнсний бүтээгдэхүүнийг гаалиар оруулахгүй байх, хяналтыг эрчимжүүлэх

4.10.Садар самуун, гэр бүлээс гадуурх харилцааг сурталчилсан нэвтрүүлэг, киног хориглох арга хэмжээг авах

4.11.Гэр бүлийн тухай хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль зэрэг хуулиудын уялдаа холбоог сайжруулах./Эрх зүйн чадамжийн тухай ойлголт зохицуулалт зөрүүтэй/

4.12.Хэмнэлтийн тухай хуулийг хүчингүй болгуулах

4.13. Барилгын чанар аюулгүй байдал, стандартад тогтмол хяналт тавих, хяналт шалгалтыг сайжруулах талаар бодлогын арга хэмжээ авч ажиллах.

“Хүний эрхийн төлөв байдал”-ыг хүний эрхийг хамгаалах чиглэлээр 2022 онд хийж хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаанд тулгуурлан тайлагнав.

ТАНИЛЦСАН

АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА

Д.МӨНХСАЙХАН

ХЯНАСАН:

АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН
ГАЗРЫН ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА

Д.САРАНГАРАВ

НЭГТГЭСЭН:

ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
МЭРГЭЖИЛТЭН

Б.АНУХАТАН

БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР

ИЛТГЭХ ХУУДАС

2023 оны 05 дугаар сарын 17

Номгон

“Хүний эрхийн төлөв байдлын тайлан
хэлэлцүүлсэн тухай ”

Монгол Улсын Засгийн Газрын Хэрэг эрхлэх газраас ирүүлсэн ХЭГ/948 дугаар бичгийн хүрээнд Баянхонгор аймгийн 2022 оны Хүний эрхийн төлөв байдлыг тайланг хүргүүлэхэд шаардлагатай арга хэмжээг авч сум байгууллагуудад албан бичиг хүргүүлэн тайланд нэгтгэн тусгаж, Хүний эрхийг хангах Үндэсний хорооны 2023 оны 01 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Орон нутаг дахь хүний эрхийн төлөв байдлыг тайлагнах, илтгэх журам”-ын 1 дүгээр хавсралтад заасны дагуу Хүний эрхийг хамгаалах төрийн болон төрийн бус байгууллагын төлөөлөл удирдах эрх бүхий албан тушаалтнуудыг оролцуулан хэлэлцүүлэг зохион байгууллаа.

Хэлэлцүүлэгт аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, Хууль эрх зүйн хэлтэс, Прокурорын газар, Цагдаагийн газар, Гэр бүл Хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газруудын төлөөлөл болон Улсын өмгөөлөгчид, Хүний эрхийн Үндэсний комиссын референт, Нийгмийн бодлогын хэлтсийн холбогдох мэргэжилтнүүдийг оролцуулав.

Хүний эрхийн төлөв байдлын талаар Хууль эрх зүйн хэлтсээс мэдээлэл бэлтгэн танилцуулж, хэлэлцүүлэгт оролцогчид тулгамдаж байгаа асуудлыг нэмж тусгахаар санал дэвшүүлэв. Үүнд:

1. Өсвөр насны хүүхдүүд гэмт хэргийн хохирогч, холбогдогч болох тоо жил бүр өсөж байгаа нь хууль, эрх зүйн мэдлэг дутмаг байгаагаас үүдэлтэй тул Ерөнхий боловсролын сургалтын программд хууль, эрх зүйн хичээлийг тогтмол оруулах талаар бодлогын арга хэмжээ авч ажиллах.

2. Улсын хэмжээнд өсвөр насны хүүхдүүдийн дунд амиа хорлох гэмт хэрэг өсөж байгаа нь хүүхдүүдийн сэтгэл зүй тогтворгүй, өөрт тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэж чадахгүй амиа хорлох нь асуудлыг шийдэх мэтээр бодож тухайн үйлдлийг хийж байна.

Иймд улсын хэмжээнд Ерөнхий боловсролын сургуулиудад мэргэжлийн сэтгэл зүйчийг орон тоогоор ажиллуулах асуудлыг шийдвэрлэх.

3. Насанд хүрээгүй хүүхдэд ял ногдуулж, хорих ангид шилжүүлэх нь хүүхдийн цаашдын төлөвшил, найз нөхдийн хүрээлэл бүрдүүлэхэд сөргөөр нөлөөлөх магадлалтай учир ял ногдуулж хорих ангид шилжүүлэхээс татгалзах бодлого барих.

4. Хүний эрх, Жендер, Гэр бүлийн талаарх сургалт мэдээллийг иргэд, төрийн албан хаагчид, эрх бүхий албан тушаалтнуудад хүний эрх зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэх, нөлөөллийн арга хэмжээг үе шаттайгаар зохион байгуулж, манлайллыг нэмэгдүүлэх, орон нутагт төсөв батлах.

5. Хүний эрх зөрчигдсөн асуудлаар санал, өргөдөл гомдол, мэдээлэл өгөх утас цахим сайтуудыг олон нийтэд сурталчлан таниулах, санал хүсэлт гомдол мэдээлэл өгөх боломжоор хангаж, мэдээлэл өгч буй иргэнийг хамгаалах.

6. Электрон тамхины хэрэглээг бууруулах чиглэлээр төрөөс бодлого баримталж иргэдийн эрүүл мэндийг хамгаалах.

7. Мотоциклийн осол гэмтэл жил ирэх тусам нэмэгдэж байгаа тул, чанарын стандарт, гаалийн хяналтыг нэмэгдүүлэх, энэ төрлийн осол гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх бодлого барих

8. Эм, эрүүл мэндийн бүтээгдэхүүний талаарх зар сурталчилгааны үнэн бодит байдалд хяналт тавих бодлого барих

9. Хүнсний аюулгүй байдлын талаар бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх. Хориотой хүнсний бүтээгдэхүүнийг гаалиар оруулахгүй байх, хяналтыг эрчимжүүлэх

10. Садар самуун, гэр бүлээс гадуурх харилцааг сурталчилсан нэвтрүүлэг, киног хориглох арга хэмжээг авах

11. Гэр бүлийн тухай хууль, Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль зэрэг хуулиудын уялдаа холбоог сайжруулах./Эрх зүйн чадамжийн тухай ойлголт зохицуулалт зөрүүтэй

12.Хэмнэлтийн тухай хуулийг хүчингүй болгуулах

13.Барилгын чанар аюулгүй байдал, стандартад тогтмол хяналт тавих, хяналт шалгалтыг сайжруулах талаар бодлогын арга хэмжээ авч ажиллах зэрэг санал дүгнэлтийг дэвшүүлэв.

ХЯНАСАН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА Д.САРАНГАРАВ

ИЛТГЭХ ХУУДАС БИЧСЭН
ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
МЭРГЭЖИЛТЭН Б.АНУХАТАН

ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭГИЙН БҮРТГЭЛ

2023 оны 05 дугаар сарын 18

Номгон

№	Байгууллага	Албан тушаал	Овог нэр	Утас	Гарын үсэг
1	Мундо Бүтэн Хүснэгтлэгч Зөв.	ол сооноо	Т. Чингис	9544032	Т. Чингис
2		ахмар ол сооноо	Т. Буянсүрэн	89998744	Т. Буянсүрэн
3	Мундо Бүтэн З.Э.ТТ	мундо Бүтэн	М. Доржпал	99016948	М. Доржпал
4	Билгийн З.Э.ТТ Хиймэл Дарх Амтос	ахмар мундо Бүтэн	Н. Доржпал	88057166	Н. Доржпал
5	ТБ ХБХТавар	дарга	Н. Утгадас	99889266	Н. Утгадас
6	Т. Ахбалар Исгана	Ур АХАМ Исгана	Т. Ахбалар	88829362	Т. Ахбалар
7	Б. Садмуну ХХК-ийн ХХК-ийн	ХХК-ийн ХХК-ийн	Б. Садмуну	88031194	Б. Садмуну
8	Б. Бат-Орш Прокурор	Ахлах Прокурор	Б. Бат-Орш	93030087	Б. Бат-Орш
9	АЗЭТТ	Мундо Бүтэн З.Э.ТТ	Л. Садмуну	88083804	Л. Садмуну
10	АЗЭТТ	Дарга	Л. Ахматов	89110118	Л. Ахматов
11					
12					
13					
14					
15					